

Brussel, 27 februari 2026
(OR. en)

6851/26

RECH 86
RELEX 296

BEGELEIDENDE NOTA

van: de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur

ingekomen: 27 februari 2026

aan: mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie

nr. Comdoc.: COM(2026) 96 final

Betreft: VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT
Tweede tweejaarlijks verslag over de uitvoering van de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie (2023-2025)

De delegaties vinden hierbij document COM(2026) 96 final.

Bijlage: COM(2026) 96 final

Brussel, 27.2.2026
COM(2026) 96 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD EN HET EUROPEES
PARLEMENT**

**Tweede tweejaarlijks verslag over de uitvoering van de totaalaanpak voor onderzoek en
innovatie (2023-2025)**

1. INLEIDING

De mededeling over de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie¹ (O&I) is in mei 2021 vastgesteld, in een tijd waarin de wereld heel anders was dan nu. Toch blijven de algemene doelstellingen en beginselen ervan geldig, zoals het beschermen en bevorderen van fundamentele waarden op het gebied van onderzoek en innovatie, het streven naar een gelijk speelveld en wederkerigheid in internationale O&I-samenwerking, het gezamenlijk aanpakken van mondiale uitdagingen zoals klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en mondiale gezondheids crises, en het volgen van een genuanceerde en gemoduleerde aanpak van samenwerking met landen en regio's buiten de EU.

Door middel van internationale samenwerking op het gebied van O&I worden excellentie en het concurrentievermogen versterkt, wordt internationale expertise met mobiliteit en samenwerking toegankelijk gemaakt, worden oplossingen voor mondiale uitdagingen ontwikkeld en worden gedeelde wetenschappelijke en technische normen bevorderd, waardoor handelsbelemmeringen worden verminderd en de toegang tot potentiële markten wordt verbeterd. Dergelijke internationale samenwerking levert daarnaast politiek en diplomatiek kapitaal op en draagt bij tot de geopolitieke doelstellingen van de EU. De bevordering van deze samenwerking is verankerd in artikel 180, punt b), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

De EU moet haar strategische belangen in een tijd van geostrategische rivaliteit assertiever nastreven en tegelijkertijd haar samenwerking met gelijkgestemde partners versterken². Bij de uitvoering van de totaalaanpak moet daarom rekening worden gehouden met zowel de nieuwe geopolitieke realiteit als met baanbrekende ontwikkelingen op het gebied van wetenschap en technologie. In het eerste tweejaarlijkse verslag over de uitvoering van de totaalaanpak, dat in 2023 werd uitgebracht, werd op deze realiteit ingegaan, bijvoorbeeld door de nadruk te leggen op de EU-steun aan Oekraïne na de grootschalige illegale invasie van dat land door Rusland.

De afgelopen twee jaar heeft de EU krachtige maatregelen genomen om deze uitdagingen het hoofd te bieden door belangrijke initiatieven te nemen die ervoor moeten zorgen dat de EU voorop blijft lopen op het gebied van innovatie en dat haar O&I-systeem open en veilig blijft³. De EU is en blijft hoedster van multilateralisme, een op regels gebaseerde internationale orde en empirisch onderbouwde beleidsvorming, die in de wereld van vandaag cruciaal zijn om de kernbeginselen van de democratie, waaronder veerkrachtigere en sterkere democratische samenlevingen, te verdedigen. Aangezien de beginselen en waarden waar de

¹ COM(2021) 252 final.

² https://commission.europa.eu/document/download/833e082a-0c39-4bc6-a119-e0760ebc7360_en?filename=mission-letter-zaharieva.pdf.

³ Voorbeelden zijn de strategie voor economische veiligheid van de EU (JOIN(2023) 20 final), de aanbeveling van de Raad betreffende verbetering van de onderzoeksveiligheid (C/2024/3510), de gezamenlijke mededeling "Versterking van de economische veiligheid van de EU" (JOIN(2025) 977 final), het EU-kompas voor concurrentievermogen (COM(2025) 30 final), de EU-strategie voor start-ups en scale-ups (SWD(2025) 138 final), de Europese strategie voor onderzoeks- en technologie-infrastructuren (COM(2025) 497 final/2), de Europese strategie voor artificiële intelligentie in de wetenschap (COM(2025) 724 final), de Clean Industrial Deal (COM(2025) 85 final), en het initiatief "Kies Europa" (https://commission.europa.eu/topics/research-and-innovation/choose-europe_en).

EU voor staat wereldwijd steeds meer onder druk komen te staan, moet de EU meer dan ooit opkomen voor academische vrijheid en vrijheid van wetenschappelijk onderzoek, alsook voor diversiteit, gelijkheid en inclusie. Dit omvat het bevorderen van gelijkheid en non-discriminatie van vrouwen en andere groepen met een verhoogd risico op discriminatie, en het waarborgen van hun volledige en effectieve deelname in O&I-stelsels. Deze waarden zijn niet alleen een morele plicht, maar behoren ook tot de sterkste troeven van de EU in de wereldwijde concurrentiestrijd om talent.

Dit verslag biedt een overzicht van de werkzaamheden van de Commissie bij de uitvoering van de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie en de bijbehorende conclusies van de Raad⁴ sinds de publicatie van het eerste tweejaarlijkse uitvoeringsverslag in 2023⁵. Het is bedoeld om een momentopname te geven van de manier waarop de EU reageert op nieuwe uitdagingen en eisen op het gebied van O&I in een steeds competitievere en volatielere internationale situatie en zo haar strategische belangen verdedigt.

2. HERBEVESTIGING VAN DE EUROPESE INZET VOOR INTERNATIONALE OPENHEID EN FUNDAMENTELE WAARDEN OP HET GEBIED VAN ONDERZOEK EN INNOVATIE

Samen met partnerlanden over de hele wereld heeft de EU een multilaterale dialoog over beginselen en waarden voor internationale O&I-samenwerking gestart, wat heeft geleid tot de goedkeuring van de Verklaring van Brussel tijdens een internationale ministeriële conferentie in februari 2024. De Commissie heeft voorgesteld de volgende fase van de dialoog in te leiden door deze zowel geografisch als thematisch te verbreden. De Commissie is ook gestart met het ontwikkelen van een Europees kader voor wetenschapsdiplomatie, met een verslag met aanbevelingen van deskundigen die gezamenlijk door wetenschappers en diplomaten zijn opgesteld. Met de associatie van Nieuw-Zeeland, Canada, het Verenigd Koninkrijk, de Republiek Korea, Zwitserland en Egypte met Horizon Europa blijft de EU met succes de banden op het gebied van O&I met belangrijke partners in het buitenland aanhalen.

2.1. Beginselen en waarden bij internationale samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie

Na de start van de multilaterale dialoog over beginselen en waarden voor internationale O&I-samenwerking in juli 2022 is de Commissie met haar mondiale partners in gesprek gegaan over kwesties in verband met wetenschappelijke excellentie, kennisvalorisatie, onderzoeksveiligheid en billijke partnerschappen op het gebied van O&I met laag- en middeninkomenslanden. Dit mondde uit in een internationale ministeriële conferentie die in februari 2024 onder het Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU werd gehouden en waar een ministeriële verklaring over beginselen en waarden voor internationale

⁴ 12301/21 RECH 425.

⁵ Bijvoorbeeld, *Much more than a market* (het Letta-verslag), *The Future of European Competitiveness* (het Draghi-verslag), *Safer Together — Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness* (het Niinistö-verslag), *Align, Act, Accelerate* (het Heitor-verslag).

samenwerking op het gebied van O&I, bekend als de Verklaring van Brussel⁶, werd goedgekeurd.

Naar aanleiding van het verzoek in de conclusies van de Raad over de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie om een Europese agenda voor wetenschapsdiplomatie op te stellen⁷ en de daaropvolgende bespreking in de Raad Concurrentievermogen van juli 2023, heeft de Commissie een groep wetenschappers en diplomaten opgedragen specifieke aanbevelingen te doen voor een toekomstig Europees kader voor wetenschapsdiplomatie⁸. De aanbevelingen van de 130 deskundigen op het gebied van wetenschapsdiplomatie, waarin strategische, operationele en faciliterende instrumenten worden voorgesteld die nodig zijn om het Europese leiderschap op het gebied van wetenschapsdiplomatie te ondersteunen, zijn in februari 2025 in een deskundigenverslag gepubliceerd⁹. Een belangrijke mijlpaal in dit proces was de eerste Europese conferentie over wetenschapsdiplomatie in december 2023, waarop de Europese gemeenschap voor wetenschapsdiplomatie kon overleggen over een strategische aanpak¹⁰.

Om de waarde van wetenschapsdiplomatie in de praktijk aan te tonen, steunde de Commissie gerichte workshops en discussies, onder meer over wetenschapsdiplomatie in het Middellandse Zeegebied en grensoverschrijdend waterbeheer van de Nijl. In oktober 2025 werd de eerste dialoog tussen de Afrikaanse Unie (AU) en de Europese Unie over wetenschapsdiplomatie georganiseerd, die leidde tot de erkenning van wetenschapsdiplomatie als een nieuw onderdeel van de beleidsdialoog op hoog niveau over wetenschap, technologie en innovatie tussen de AU en de EU. Daarnaast heeft de Commissie de EU-alliantie voor wetenschapsdiplomatie¹¹ gesteund, die toonaangevende instellingen op dit gebied samenbrengt.

In april 2024 heeft de EU de ministeriële verklaring van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) over transformatief wetenschaps-, technologie- en innovatiebeleid voor een duurzame en inclusieve toekomst ondertekend, waarmee gemeenschappelijke beginselen en waarden bij internationale samenwerking op het gebied van O&I worden bevorderd, zoals wederkerigheid, transparantie, verantwoordingsplicht en wederzijds voordeel¹². De EU is medevoorzitter van de werkgroep open wetenschap van de G7, die bijdraagt aan de internationale afstemming en samenwerking op het gebied van de

⁶ Zie https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/94d6bb42-1fe7-478c-b6b4-d0be4dfb0204_en?filename=brussels-ministerial-statement-2024-02.pdf. De Republiek Turkije heeft ingestemd met de ministeriële verklaring zonder de bijlage.

⁷ 12301/21 RECH 425.

⁸ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/launch-eu-science-diplomacy-working-groups-results-call-expressions-interest-published-2023-12-06_en.

⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/0841de12-0dd2-4459-b59c-050943c04acd_en.

¹⁰ <https://eu-science-diplomacy.service-facility.eu/>.

¹¹ <https://www.science-diplomacy.eu/>.

¹² <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0501>.

ontwikkeling en uitvoering van openwetenschapsbeleid. De EU en haar lidstaten hebben ook steun verleend aan onderzoekers die gevaar lopen, met name via het SAFE-project¹³.

In overeenstemming met de resolutie van het Europees Parlement van 17 januari 2024 heeft de Commissie opdracht gegeven voor een specifieke studie¹⁴ voor een empirische onderbouwing van een wetgevingsvoorstel over de bevordering en bescherming van de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek in de EU, die in oktober 2025 is gepubliceerd. De Commissie heeft op internationaal niveau de Europese gedragscode voor wetenschappelijke integriteit¹⁵ en de mondiale gedragscode voor billijke onderzoekspartnerschappen¹⁶ gepromoot, is twee keer per jaar het forum van nationale ethische comités blijven organiseren en heeft actief deelgenomen aan het “VolREthics”-initiatief voor onderzoeksvrijwilligers en -ethiek¹⁷. De invoering van het subsidiabiliteitscriterium van het gendergelijkheidsplan in Horizon Europa¹⁸ is een belangrijke stap geweest bij het bevorderen van gendergelijkheid in O&I, ook op internationaal niveau.

2.2. De internationale dimensie van Horizon Europa

Deelname aan het kaderprogramma door middel van associatie is de nauwste vorm van O&I-samenwerking met derde landen. In juli 2023 werd Nieuw-Zeeland het eerste land met Horizon Europa geassocieerde land dat niet in de buurt van de EU ligt. In 2024 volgden associaties van het Verenigd Koninkrijk en Canada en in 2025 de Republiek Korea, Zwitserland en Egypte. De associatieonderhandelingen met Japan zijn afgerond en er zijn verkennende gesprekken met Australië gestart.

Pijler I van Horizon Europa heeft een nadrukkelijke internationale dimensie, met 8,7 % van de deelnemers uit niet-geassocieerde derde landen. In pijler II (5,5 %), pijler III (2,5 %) en de acties voor verbreding van de deelname aan en versterking van de Europese Onderzoeksruimte (2,4 %) zijn dat er minder. Geassocieerde landen zijn goed voor 11,8 % van de deelnemers aan pijler I, 9,7 % van de deelnemers aan pijler II, 7,8 % van de deelnemers aan pijler III en 14,8 % van de deelnemers aan acties voor verbreding van de deelname aan en versterking van de Europese Onderzoeksruimte¹⁹.

Marie Skłodowska-Curie-acties (MSCA's), de meest internationale component van Horizon Europa, zijn essentieel voor het tot stand brengen van internationale partnerschappen op het gebied van onderzoek en innovatie. Van de onderzoekers die voor MSCA-beurzen zijn geselecteerd, komt 46 % van buiten de EU: 37 % uit niet-geassocieerde landen en 9 % uit geassocieerde landen. MSCA's zijn goed voor ongeveer 50 % van de totale deelname van organisaties uit niet-geassocieerde derde landen aan Horizon Europa. Voor veel landen heeft meer dan 50 % van hun totale deelname aan Horizon Europa-projecten de vorm van

¹³ <https://saferesearchers.eu/>.

¹⁴ <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/0ad627da-a7ed-11f0-a7c5-01aa75ed71a1>.

¹⁵ <https://allea.org/wp-content/uploads/2023/12/The-European-Code-of-Conduct-2023-NL.pdf>.

¹⁶ <https://www.globalcodeofconduct.org/>.

¹⁷ <https://www.inserm.fr/en/ethics/volrethics/>.

¹⁸ Ingevoerd voor oproepen tot het indienen van voorstellen met uiterste termijnen vanaf 2022.

¹⁹ Cijfers volgens het dashboard van Horizon Europa op 2 juli 2025.

MSCA's. In mei 2025 is een nieuwe coördinatie- en ondersteuningsactie gestart om de internationale samenwerking en wereldwijde deelname aan MSCA's te versterken²⁰.

Om de rol van onderzoeksinfrastructuren als knooppunten voor internationale O&I-samenwerking te benutten, is de EU de transnationale toegang tot deze infrastructuren, waaronder die van het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek (JRC)²¹ van de Commissie, blijven financieren, ook voor gebruikers uit niet-geassocieerde derde landen. De EU bevordert ook internationale toegang in de G7-groep van hoge ambtenaren voor wereldwijde onderzoeksinfrastructuren²². In 2024 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan de Verklaring van Brisbane²³, waarin alle belanghebbenden op het gebied van onderzoeksinfrastructuur worden aangemoedigd de samenwerking op het gebied van internationale onderzoeksinfrastructuren te intensiveren om mondiale uitdagingen aan te pakken. In september 2025 heeft de Commissie een Europese strategie voor onderzoeks- en technologie-infrastructuren vastgesteld die acties omvat om de internationale dimensie ervan te versterken.

3. DE TOTAALANPAK VAN DE EU VOOR ONDERZOEK EN INNOVATIE OPNIEUW IN BALANS BRENGEN: OP WEG NAAR EEN GELIJK SPEELVELD EN WEDERKERIGHEID

Om de internationale samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie open en veilig te houden, heeft de EU in 2024 een aanbeveling van de Raad over het verbeteren van de onderzoeksveiligheid aangenomen om te werken aan een gelijk speelveld in de Europese Onderzoeksruimte. De EU heeft resoluut stappen ondernomen om haar weerbaarheid tegen buitenlandse inmenging en dwang te vergroten door kritieke technologieën te evalueren, O&I-investeringen op deze gebieden te bevorderen, de toegang tot Horizon Europa te beperken wanneer dat strikt noodzakelijk is, en nieuwe strategische partnerschappen tot stand te brengen.

Onderzoekers worden in toenemende mate blootgesteld aan veiligheidsrisico's wanneer zij internationaal samenwerken, waardoor Europese O&I wordt geconfronteerd met buitenlandse inmenging, manipulatie van informatie en potentieel misbruik op een manier die gevolgen kan hebben voor de veiligheid van de EU of inbreuk kan maken op de waarden en grondrechten van de EU. Met de aanbeveling van de Raad betreffende verbetering van de onderzoeksveiligheid²⁴, die in mei 2024 is vastgesteld, heeft de EU nu een solide basis voor het aanpakken van de veiligheidsrisico's in verband met internationale samenwerking op het gebied van O&I. Met deze aanbeveling, die niet alleen betrekking heeft op de Commissie en de lidstaten, maar ook op publieke onderzoeksfinanciers en universiteiten, heeft de EU voor het eerst een gemeenschappelijke definitie van risico's voor de onderzoeksveiligheid

²⁰ MSCA Global Cooperation: Policy Enhancement and Strategic Promotion (<https://msca-glopol.eu/>).

²¹ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/tools-and-laboratories/open-access-jrc-research-infrastructures_en.

²² <https://www.gsogri.org/>.

²³ <https://icri2024.au/about-icri/brisbane-statement/>.

²⁴ C/2024/3510.

opgesteld, samen met een gemeenschappelijke aanpak voor de beoordeling van onderzoeksrisico's. In oktober 2025 organiseerde de Commissie de eerste Europese vlaggenchipconferentie over onderzoeksveiligheid om de uitwisseling van beste praktijken te vergemakkelijken.

De werkzaamheden op het gebied van onderzoeksveiligheid maken deel uit van een bredere inspanning om de economische veiligheid van de EU te versterken²⁵. Onderzoeksveiligheid moet met name technologielekken (de ongewenste overdracht van kritieke kennis en technologie via internationale academische samenwerking) voorkomen, terwijl de EU-benadering van academische vrijheid en vrijheid van wetenschappelijk onderzoek behouden blijft.

Een belangrijk onderdeel van deze werkzaamheden is het in samenwerking met de lidstaten en andere belanghebbenden beoordelen van de risico's in verband met bepaalde sleutel- of kritieke technologieën, zoals artificiële intelligentie (AI), biotechnologie, geavanceerde halfgeleiders en kwantumtechnologie. Hoewel deze beoordelingen van kritieke technologieën verder gaan dan het O&I-beleid, zal de output van deze werkzaamheden ook vorm geven aan de internationale samenwerking op het gebied van O&I in de komende jaren. Samen met gelijkgestemde landen werkt de Commissie aan economische veiligheid, waarbij de eigen vermogens van de EU op het gebied van kritieke technologieën een stimulans krijgen en verschillende waarborgen worden ingebouwd om de EU te beschermen tegen mogelijk misbruik van die technologieën.

In januari 2024 heeft de Commissie een witboek gepubliceerd over opties om meer steun te bieden aan onderzoek en ontwikkeling op het gebied van technologieën met potentieel voor tweërlei gebruik²⁶. Sindsdien hebben verschillende strategische documenten als verdere input gediend voor bespiegelingen over onderzoek en ontwikkeling voor tweërlei gebruik, rekening houdend met de risico's van internationale O&I-samenwerking en met de onderzoeksdoelstellingen en het potentieel voor tweërlei gebruik²⁷.

De Commissie heeft ook verdere stappen ondernomen op het gebied van onderzoeksveiligheid in het kader van Horizon Europa door deelname op het gebied van kwantumtechnologieën, AI-communicatienetwerktechnologieën, batterijen, ruimtevaart en kritieke grondstoffen²⁸, bij wijze van uitzondering, te beperken tot entiteiten uit lidstaten en bepaalde derde landen. In het werkprogramma 2023-2024 van Horizon Europa werd

²⁵ Zie JOIN(2023) 20 final en JOIN(2025) 977 final.

²⁶ COM(2024) 27 final.

²⁷ Zie https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/new-publications-dual-use-provide-strategic-input-future-eu-ri-policies-2025-06-25_en.

²⁸ Artikel 22, lid 5, van de Horizon Europa-verordening maakt het mogelijk om de deelname te beperken tot juridische entiteiten die zijn gevestigd in lidstaten of in bepaalde geassocieerde of andere derde landen, zoals vastgesteld in het werkprogramma om de strategische activa, belangen, autonomie of veiligheid van de EU te beschermen. Beperkingen kunnen ook worden toegepast op entiteiten die zijn gevestigd in landen die in aanmerking komen, maar die direct of indirect onder zeggenschap staan van een niet in aanmerking komend land of van een entiteit die is gevestigd in een niet in aanmerking komend land.

artikel 22, lid 5, van de Horizon Europa-verordening toegepast op 33 onderwerpen²⁹, terwijl het in het werkprogramma 2025 werd toegepast op in totaal 37 onderwerpen. Verdere maatregelen zijn bijvoorbeeld aanvullende verplichtingen inzake het exploiteren van onderzoeksresultaten en het recht van de Commissie om bezwaar te maken tegen de overdracht van intellectuele eigendom naar landen buiten de EU die niet met het programma geassocieerd zijn³⁰.

De Commissie heeft ook besloten de toegang tot dicht bij de markt aansluitend onderzoek te beperken voor niet-geassocieerde derde landen wanneer werd geoordeeld dat de randvoorwaarden die een gelijk speelveld bij de samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie waarborgden niet aanwezig waren³¹. In overeenstemming met de mededeling van juni 2023 over de uitvoering van de toolbox inzake 5G-cyberbeveiliging³² nemen entiteiten die worden aangemerkt als leveranciers van communicatienetwerkapparatuur met een hoog risico, geen deel aan acties in verband met de ontwikkeling van communicatienetwerktechnologieën.

4. MONDIALE INSPANNINGEN BUNDELEN OM SAMEN MONDIALE VRAAGSTUKKEN AAN TE PAKKEN

Wat de groene transitie betreft, heeft de Commissie de ontwikkeling van een internationaal platform voor duurzaamheid van de oceanen (International Platform for Ocean Sustainability, IPOS) ondersteund, de alliantie voor onderzoek en innovatie in de volledige Atlantische Oceaan (All-Atlantic Ocean Research and Innovation Alliance, AAORIA) verder ondersteund en een nieuwe gezamenlijke routekaart met de Intergouvernementele Oceanografische Commissie van Unesco aangenomen. De Commissie heeft in het kader van Mission Innovation de missie voor schone waterstof en de missie voor stedelijke transities mede geleid en heeft kennisplatforms voor groene groei ondersteund, terwijl zij internationaal actief is gebleven, onder meer in het kader van het G20-initiatief voor de bio-economie.

Op het gebied van de digitale transitie heeft de Commissie geavanceerde digitale partnerschappen gesloten met mondiale partners op gebieden als AI, kwantumcomputing en connectiviteit. Ook heeft de Commissie wereldwijde gezondheidsactiviteiten ondersteund, onder meer via het derde programma van het partnerschap voor klinische proeven tussen Europese en ontwikkelingslanden (Mondiale gezondheid EDCTP3). Tot slot bevordert de Commissie innovatieactiviteiten op internationaal niveau via de Europese Innovatieraad (EIC) en het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT) en door kennisvalorisatie.

²⁹ Met inbegrip van de in 2024 goedgekeurde wijzigingen. Daarnaast heeft de Gemeenschappelijke Onderneming Europese high-performance computing (EuroHPC) in haar werkprogramma 2023 in één actie gebruikgemaakt van artikel 22, lid 5.

³⁰ Artikelen 39 en 40 van de Horizon Europa-verordening.

³¹ Op grond van artikel 22, lid 6, van de Horizon Europa-verordening kunnen, indien passend en terdege gemotiveerd, in het werkprogramma aanvullende subsidiabiliteitscriteria worden opgenomen om rekening te houden met specifieke beleidsvereisten of de aard en de doelstellingen van de actie.

³² C(2023) 4049 final.

4.1. Vooroplopen bij wereldwijde inspanningen voor een rechtvaardige groene transitie

De O&I-investering via Horizon Europa draagt bij tot de uitvoering van de Overeenkomst van Parijs, het mondiaal biodiversiteitskader van Kunming-Montreal en andere internationale overeenkomsten. Deze investering heeft ook de agenda's bepaald en bijgedragen tot de werkzaamheden van een aantal organisaties op het raakvlak van wetenschap en beleid³³. Het belang van de betrokkenheid van de EU moet ook worden gezien in het licht van fundamentele veranderingen in de aanpak van de Verenigde Staten (VS) met betrekking tot klimaatverandering, milieukwesties en de rol van wetenschap in de beleidsvorming.

In de gezamenlijke mededeling over de EU-agenda voor internationale oceaangovernance³⁴ is benadrukt dat aanzienlijke kennis over de oceaan moet worden uitgebouwd om duurzaam beheer te ondersteunen. Uit een haalbaarheidsstudie uit 2023 is gebleken dat kennis versnipperd is en vaak ontoereikend voor dringende besluitvorming³⁵. In reactie hierop volgt de Commissie de werkzaamheden om het internationale platform voor duurzaamheid van de oceanen (IPOS) op te richten als een nieuw katalysatormechanisme om publieke en private besluitvormers te informeren over duurzaam gebruik en bescherming van de oceanen.

De Commissie heeft leiding gegeven aan de uitvoering van de verklaring van de alliantie voor onderzoek en innovatie in de volledige Atlantische Oceaan (AAORIA) van 2022 ter ondersteuning van de samenwerking op het gebied van oceaanonderzoek in de Atlantische Oceaan. Vijf nieuwe partners (het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen, IJsland, Senegal en Ghana) zijn toegetreden tot AAORIA, een alliantie die zich richt op het vergroten van de veerkracht van kustgemeenschappen, het coördineren van oceaanobservatie en het verbeteren van modellering.

Tijdens de VN-oceaanconferentie van 2025 heeft de Commissie een oceaanobservatie-initiatief aangekondigd, waarbij het belang van het wereldwijde oceaanobservatiesysteem en de toezegging van de Commissie werden benadrukt. De Europese Commissie en de Intergouvernementele Oceanografische Commissie van Unesco (IOC-Unesco) hebben een gezamenlijke routekaart vastgesteld om de samenwerking op het gebied van het door de VN afgekondigde Decennium van oceaanwetenschappen voor duurzame ontwikkeling 2021-2030 te versterken en zo de inspanningen van de EU en Unesco op elkaar af te stemmen³⁶.

³³ Met inbegrip van de Groep voor aardobservatie (GEO), de Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC), het intergouvernementeel platform voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten (IPBES), het internationale panel voor hulpbronnen (IRP) en andere initiatieven zoals het Global Soil Partnership.

³⁴ JOIN(2022) 28 final.

³⁵ Europese Commissie: Directoraat-generaal Maritieme Zaken en Visserij, *Seascope assessment: feasibility study for the establishment of an Intergovernmental Panel for Ocean Sustainability (IPOS)*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2771/903406>.

³⁶ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2e5f29fb-cb0c-4d0d-8840-97ce0ee9730c_en?filename=ec_rtd_roadmap-cooperation-un-decade-ocean-science.pdf.

In 2023 heeft de Europese Commissie, in partnerschap met de Commissie van de Afrikaanse Unie, een strategische groep Afrika-Europa voor de oceaan opgericht, die met EU-financiering wordt geleid door de Africa-Europe Foundation, om de wetenschappelijke samenwerking op het gebied van oceaangerelateerde aangelegenheden tussen de twee continenten te bevorderen.

In het kader van Mission Innovation 2.0³⁷ heeft de Europese Commissie de versnelling van de transitie naar schone energie gestimuleerd in overeenstemming met de Europese Green Deal. Door mede leiding te geven aan de missie voor schone waterstof³⁸ stimuleert de Commissie internationale O&I-samenwerking om de groei van een mondiale waardeketen voor schone waterstof te ondersteunen. Sinds 2024 heeft de missie in 38 landen in de EU en wereldwijd 101 waterstofvalleiprojecten³⁹ in kaart gebracht, met als doel de levering van grootschalige geïntegreerde waterstofvalleien tegen 2030 te vergemakkelijken.

In het kader van de missie voor stedelijke transitie⁴⁰ en voortbouwend op de Europese missie voor klimaatneutrale en slimme steden leidt de Commissie samen met een cohort van ambitieuze steden wereldwijd de werkzaamheden om hun nettonulvisies te versterken en de uitvoering te versnellen. Sinds 2023 is dit cohort uitgegroeid tot 117 steden in 47 landen, met steun in het kader van een City2City-programma dat in november 2025 van start is gegaan.

Overeenkomstig de Global Gateway-strategie⁴¹ heeft de EU partnerlanden geholpen toegang te krijgen tot milieugegevens door middel van initiatieven die het raakvlak tussen wetenschap en beleid versterken, waaronder het beheerprogramma voor biodiversiteit en beschermde gebieden (Biodiversity and Protected Areas Management Programma — Biopama) en het kennispartnerschap voor groene groei (Green Growth Knowledge Partnership). De Commissie heeft ook een internationaal platform voor kennisbeheer opgezet om informatie uit te wisselen over normen, richtsnoeren en financieringsmogelijkheden in het kader van het Nieuw Europees Bauhaus-initiatief⁴².

4.2. De digitale transitie bevorderen

In juni 2025 heeft de Commissie de internationale digitale strategie voor de EU aangenomen, waarin de visie van de EU voor het versterken van haar internationale digitale samenwerking wordt uiteengezet⁴³. Deze strategie is gericht op het stimuleren van het Europese concurrentievermogen, het bevorderen van een digitale agenda voor de veiligheid van Europa en zijn partners en het vormgeven van wereldwijde digitale governance en normen.

Er zijn digitale partnerschappen opgezet met Japan, de Republiek Korea, Singapore en Canada⁴⁴. Deze partnerschappen zijn gericht op nauwere samenwerking ter bevordering van

³⁷Mission Innovation is een belangrijk internationaal forum, dat landen samenbrengt die verantwoordelijk zijn voor 90 % van de openbare financiering van innovatie voor energie.

³⁸ <https://mission-innovation.net/missions/hydrogen/>.

³⁹ <https://h2v.eu/>.

⁴⁰ <https://urbantransitionsmision.org/>.

⁴¹ JOIN(2021) 30 final.

⁴² <https://knowledge-management.new-european-bauhaus.europa.eu/>.

⁴³ JOIN(2025) 140 final.

⁴⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/partnerships>.

belangrijke technologieën zoals AI, halfgeleiders, high-performance computing, kwantumcomputing, 5G/6G-netwerken, datagovernance, normalisatie en onlineplatforms.

Sinds mei 2023 legt de Handels- en Technologieraad EU-India de basis voor samenwerking op belangrijke gebieden, waaronder halfgeleiders, digitale openbare infrastructuur, digitale vaardigheden, AI, high-performance computing en IT- en telecommormalisatie. De Handels- en Technologieraad EU-VS heeft sinds zijn oprichting in 2021 aanzienlijke vooruitgang geboekt, met tastbare resultaten op het gebied van AI, kwantumtechnologieën, normalisatie, halfgeleiders, onlineplatforms en 6G.

De digitale alliantie EU-Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (LAC)⁴⁵ is een baanbrekend biregionaal samenwerkingskader. Het EU-LAC-project voor een strategisch partnerschap voor de uitvoering van digitale dialogen op het gebied van O&I-samenwerking (Spider) is gericht op de vaststelling van een inclusieve en mensgerichte aanpak van de digitale transformatie op gebieden die kunnen profiteren van de interconnectiviteit met hoge capaciteit die wordt geboden door de infrastructuur voor de Europese link naar Latijns-Amerika (Building the Europe Link to Latin America — Bella)⁴⁶. Het Bella-kabelinitiatief werd ondersteund door het Europese Géant-netwerk⁴⁷, dat onderzoeks- en onderwijsgemeenschappen in meer dan 110 landen over de hele wereld met elkaar verbindt via zijn partnerschappen en zijn eigen beveiligde glasvezelnetwerken gebruikt om gegevensverstrekkers in het wereldwijde onderzoekssysteem met elkaar te verbinden. In oktober 2025 werd het EU-LAC High Performance Computing Network gelanceerd. Door middel van een verbinding tussen EU- en LAC-supercomputers via Bella zullen wetenschappers uit beide regio's samenwerken om simulaties uit te voeren, big data te analyseren en geavanceerde verwerkingsmodellen te testen om dringende mondiale uitdagingen aan te pakken, van klimaatmodellering en de ontdekking van geneesmiddelen tot artificiële intelligentie.

Voortbouwend op het succes van de Bella-kabel tussen Europa en Latijns-Amerika zal de EurAfrica Gateway Cable naar verwachting zorgen voor een veerkrachtig onderzees kabelsysteem langs de Afrikaanse kust van de Atlantische Oceaan, waardoor de connectiviteit in de regio verder wordt verbeterd.

4.3. Intensievere samenwerking op het gebied van wereldwijde gezondheid

De mondiale gezondheidsstrategie van de EU⁴⁸ werd in januari 2024 door de Europese Raad bekrachtigd⁴⁹. In het verslag worden onderzoek en innovatie genoemd als belangrijke katalysatoren voor een betere gezondheid, sterkere gezondheidsstelsels en universele gezondheidszorg, samen met digitalisering en geschoolde arbeidskrachten.

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1598.

⁴⁶ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/programming/programmes/bella-building-europe-link-latin-america_en.

⁴⁷ https://network.geant.org/international_connectivity/.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_22_7153.

⁴⁹ <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2024/01/29/eu-global-health-strategy-council-approves-conclusions/>.

De Commissie heeft de paraatheid bij pandemieën sinds het begin van de COVID-19-pandemie aanzienlijk verbeterd door de onmiddellijke responscapaciteit te combineren met langetermijninvesteringen in paraatheid. Door tussen 2022 en 2025 1,28 miljard EUR te investeren in meer dan 121 acties op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, heeft de Commissie de ontwikkeling en het testen van medische tegenmaatregelen versneld, waardoor ook de weerbaarheid van de EU tegen toekomstige pandemieën is verbeterd.

De Commissie heeft haar coördinatie van mondiale financiers van gezondheidsonderzoek opgevoerd, bijvoorbeeld door een van de medevoorzitters te zijn van de Global Research Collaboration for Infectious Disease Preparedness (GloPID-R)⁵⁰ en de Global Alliance for Chronic Diseases (GACD)⁵¹ te ondersteunen. De Commissie heeft ook steun verleend aan de voorbereidingen voor nieuwe partnerschappen, waaronder de Europese alliantie voor onderzoek naar zeldzame ziekten (European Rare Diseases Research Alliance — Erdera)⁵².

De Gemeenschappelijke Onderneming “Mondiale gezondheid EDCTP3” is het derde programma van het partnerschap voor klinische proeven tussen Europese en ontwikkelingslanden⁵³. In 2024 zijn via EDCTP3 74 onderzoeksprojecten voor mondiale gezondheid gefinancierd met een totale begroting van 254 miljoen EUR. Naar aanleiding van de uitbraak van mpox in de Democratische Republiek Congo (DRC) in 2024 heeft de Gemeenschappelijke Onderneming “Mondiale gezondheid EDCTP3” haar mechanisme voor noodfinanciering in werking gesteld en een noodoproep gelanceerd, als gevolg waarvan negen projecten werden gefinancierd voor 12,1 miljoen EUR in totaal, die betrekking hadden op fase 2-, 3- en 4-studies naar de profylaxe vóór en na blootstelling van mpox-vaccins, alsook surveillancestrategieën en epidemiologische studies.

De Commissie ondersteunt ook mondiaal gezondheidsonderzoek door middel van samenwerking met de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en het mondiaal partnerschap voor onderzoek en ontwikkeling op het gebied van antibiotica (Global Antibiotic Research and Development Partnership — Gardp), dat 28 miljoen EUR aan financiering verstrekt (2022-2027) om de ontwikkeling van behandelingen voor resistente bacteriële infecties te versnellen en lijsten van prioritaire ziekteverwekkers bij te werken. Van die financiering werd 1 miljoen EUR toegewezen ter ondersteuning van het gezamenlijke Secure-initiatief van de WHO en het Gardp⁵⁴, dat tot doel heeft de wereldwijde toegang tot essentiële antibiotica voor de behandeling van resistente bacteriële infecties uit te breiden. De Commissie heeft de ontwikkeling van geneesmiddelen tegen tuberculose voor kinderen en een nieuw tuberculosevaccin ondersteund in het kader van het EU4Health-werkprogramma 2023.

De Commissie heeft een bijdrageovereenkomst gesloten met de R&D Blueprint for Epidemics van de WHO, met een begroting van 7,42 miljoen EUR, ter ondersteuning van de ontwikkeling van veilige en doeltreffende vaccins en behandelingen tegen filovirussen

⁵⁰ www.glopid-r.org.

⁵¹ www.gacd.org.

⁵² <https://erdera.org/>.

⁵³ https://www.global-health-edctp3.europa.eu/index_en.

⁵⁴ <https://gardp.org/secure/>.

(waaronder ebola en Marburg) en paraatheidsactiviteiten tussen epidemieën om toekomstige uitbraken te voorkomen. Deze werkzaamheden op het gebied van paraatheid maken de snelle uitvoering van klinische therapeutische behandelingen en vaccins mogelijk, zoals het geval was tijdens de ebola-uitbraak in Uganda in 2025.

Tot slot is de Commissie zich blijven inzetten voor open uitwisseling en toegang via de Global Biodata Coalition, om de duurzaamheid van bronnen van mondiale biodata te helpen waarborgen.

4.4. Meer innovatie

De EU is vastbesloten zich te positioneren als een aantrekkelijke bestemming voor start-ups, investeerders en bedrijven uit derde landen die op zoek zijn naar innovatieve oplossingen en venture client-projecten. Dit is een van de vlaggenschipgebieden van de nieuwe Europese innovatieagenda en de strategie voor start-ups en scale-ups⁵⁵. Door internationale partnerschappen te versterken en trajecten te creëren voor het aantrekken van internationaal talent en internationale investeringen, bijvoorbeeld via het initiatief “Kies Europa voor wetenschap”⁵⁶, wil de EU haar rol als toonaangevend knooppunt voor innovatie en ondernemerschap consolideren en duurzame ontwikkeling en concurrentievermogen op mondiale schaal stimuleren.

In 2025 heeft het EIC-college de Europese Innovatieraad (EIC) geadviseerd een internationale strategie te ontwikkelen om zijn wereldwijde impact te vergroten en Europese start-ups en scale-ups te helpen internationaal uit te breiden. Het advies is om de nadruk te leggen op vier kernprioriteiten: 1) bevordering van internationale activiteiten; 2) het betrekken van internationale investeerders en ondernemingen; 3) het vestigen van kennisleiderschap; en 4) het aantrekken van internationaal talent. De belangrijkste doelstellingen zijn het helpen van EIC-begunstigden om mondiaal actief te zijn en tegelijkertijd hun hoofdkantoor in Europa te behouden; deeptech-innovatoren naar Europa te trekken en samen te werken met internationale investeerders die geïnteresseerd zijn in de EIC-bedrijven.

In maart 2024 heeft de Commissie twee aanbevelingen aangenomen ter ondersteuning van de aanbeveling van de Raad over de leidende beginselen voor kennisvalorisatie⁵⁷, namelijk de gedragscodes inzake cocreatie tussen het bedrijfsleven en de academische wereld⁵⁸ en inzake burgerbetrokkenheid⁵⁹. Meer dan 150 strategieën en praktijken die in de EU en daarbuiten zijn ontwikkeld, zijn te vinden in het register van het EU-kennisvalorisatieplatform, dat ook relevant is voor internationale partners⁶⁰.

⁵⁵ SWD(2025) 138 final.

⁵⁶ https://commission.europa.eu/topics/research-and-innovation/choose-europe_en.

⁵⁷ Aanbeveling (EU) 2022/2415 van de Raad.

⁵⁸ Aanbeveling (EU) 2024/774 van de Commissie.

⁵⁹ Aanbeveling (EU) 2024/736 van de Commissie — de in 2024 vastgestelde gedragscode volgt op het initiatief van de in 2023 vastgestelde gedragscodes voor het beheer van intellectuele activa en inzake normalisatie.

⁶⁰ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform_en.

5. DE SAMENWERKING MET PRIORITAIRE LANDEN EN REGIO'S MODULEREN

De geopolitieke ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben gevolgen gehad voor de O&I-samenwerking tussen de EU en andere landen. De dynamiek in het nabuurschap van de EU is ten goede veranderd door de associatie van het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland en kandidaat-lidstaten met Horizon Europa. Deelname aan Horizon Europa door middel van associatie heeft ook de betrekkingen van de EU op het gebied van onderzoek en innovatie met belangrijke geïndustrialiseerde derde landen versterkt. Tot slot is er een hernieuwde focus op Afrika, Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, evenals de Associatie van Zuidoost-Aziatische Staten (Asean), waarbij belangrijke regionale initiatieven zijn ontwikkeld. In de bilaterale context worden specifieke gebieden die van belang zijn voor de EU en de partnerlanden aangepakt, bijvoorbeeld door constructief overleg te voeren met China.

5.1. Integratie van de samenwerking binnen het nabuurschap van de EU

Het Verenigd Koninkrijk is op 1 januari 2024 een geassocieerd land met Horizon Europa geworden, waarmee het een krachtige boodschap van blijvende gedeelde belangen met de EU afgeeft. In 2024 presteerde het VK bijzonder goed in de oproepen van de Europese Onderzoeksraad (ERC), aangezien het de topbegunstigde was van de in juli 2024 aangekondigde “Proof of Concept”-subsidies, een van de topbegunstigden was van de in september 2024 aangekondigde startsubsidies en de in december 2024 aangekondigde “consolidator”-subsidies met 56 % zag stijgen ten opzichte van het voorgaande jaar. In 2024 was het VK ook de grootste begunstigde van MSCA-subsidies.

De deelname van Zwitserland, dat al sinds vele jaren een O&I-partner van de EU is en voorheen tijdens zijn associatie met eerdere O&I-kaderprogramma's een actieve deelnemer was, daalde tijdens de eerste jaren van Horizon Europa aangezien het land niet geassocieerd was. Met de associatie die per 1 januari 2025 van kracht is, kunnen Zwitserse onderzoekers en entiteiten opnieuw deelnemen aan oproepen van het programma.

De O&I-systemen van de landen van de Europese Vrijhandelsruimte (EVA) Noorwegen en IJsland zijn nauw verweven met die van de EU, evenals de industriële waardeketens en academische netwerken. Met name Noorwegen levert een belangrijke bijdrage aan de excellentie van de O&I-kaderprogramma's.

De deelname van partners uit de Westelijke Balkan aan de O&I-kaderprogramma's van de EU is aanzienlijk toegenomen en bereikte het hoogste niveau in Horizon Europa. O&I-inspanningen worden opgevoerd, met name via de innovatieagenda voor de Westelijke Balkan⁶¹, de steun voor technologiegerichte onderzoeksinfrastructuren en de verdere integratie van de regio in de Europese Onderzoeksruimte.

⁶¹ <https://westernbalkans-infohub.eu/wp-content/uploads/2024/10/a-western-balkans-agenda-on-innovation-research-education-KI0221615ENN-1.pdf>.

In de landen van het Oostelijk Partnerschap⁶² is met EU-steun regelmatig toezicht gehouden op de uitvoering van de vijf O&I-prioriteiten die zijn vastgesteld in het werkdocument van de diensten van de Commissie van 2021⁶³. De beleidsondersteuningsfaciliteit van Horizon Europa bood de Moldavische⁶⁴ en Oekraïense⁶⁵ autoriteiten deskundige ondersteuning bij het ontwerpen van beleidshervormingen op het gebied van O&I. Ondanks de moeilijke geopolitieke en economische situatie in de regio zijn alle vijf landen erin geslaagd overheidshervormingen door te voeren, nationale strategieën voor de wetenschap vast te stellen en te starten, en hun deelname aan Horizon Europa te vergroten in vergelijking met Horizon 2020.

De Commissie heeft specifieke steunmaatregelen voor Oekraïne⁶⁶ opgezet en de deelname van Oekraïne aan oproepen van Horizon Europa en het Euratom-programma voor onderzoek en opleiding vergemakkelijkt. Zo ondersteunt een speciale beurzenregeling, MSCA4Ukraine, ontheemde onderzoekers uit Oekraïne zodat zij hun onderzoeksactiviteiten kunnen voortzetten in de EU. In overeenstemming met het communiqué van de G7-ministers van Wetenschap en Technologie in 2024 heeft de EU samen met Oekraïne, het Italiaanse voorzitterschap van de G7 en Unesco een internationale coalitie voor onderzoek, wetenschap en innovatie in Oekraïne opgericht om het onderzoeks- en innovatiepotentieel voor het herstel en de wederopbouw van Oekraïne te benutten. Hetzelfde doel wordt nagestreefd met het nieuwe SUN4Ukraine-initiatief⁶⁷ van de Europese missie voor “klimaatneutrale en slimme steden”, door middel van klimaatgericht herstel in stedelijke omgevingen.

De Unie voor het Middellandse Zeegebied (UMZ) en de EU hebben in 2022 op ministerieel niveau O&I-routekaarten voor gezondheid, klimaatverandering en hernieuwbare energie ontwikkeld en vastgesteld, waarin prioriteiten voor samenwerking en economische ontwikkeling zijn vastgesteld. Het Middellandse Zee-initiatief, dat in het werkprogramma 2023-2024 van Horizon Europa is gelanceerd en in 2025 is voortgezet, draagt bij tot de uitvoering van deze routekaarten en heeft het gezamenlijke onderzoek tussen de EU en het Middellandse Zeegebied met ongeveer 60 % doen toenemen⁶⁸. Het partnerschap voor onderzoek en innovatie in het Middellandse Zeegebied (het Prima-initiatief)⁶⁹ draagt ook bij tot deze inspanningen op het gebied van landbouw en water, aangezien het in april 2024 met nog eens drie jaar is verlengd (2025-2027). Als het nieuwe vlaggenschipinitiatief van de EU om de samenwerking met zuidelijke partners te versterken, biedt het in oktober 2025

⁶²Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, de Republiek Moldavië en Oekraïne.

⁶³ SWD(2021) 186 final.

⁶⁴ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/support-moldova-reforms-public-rd-sector>.

⁶⁵ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/support-ukraine-research-infrastructures-policies>.

⁶⁶ ERA4Ukraine (<https://euraxess.ec.europa.eu/ukraine>) biedt een overzicht van alle bestaande acties op EU- en nationaal niveau, waaronder MSCA4Ukraine, ERC-vacatures, en de beurzenregeling tussen het JRC en het EUI (Europees Universitair Instituut).

⁶⁷ <https://www.sun4ukraine.eu/>.

⁶⁸ Werkprogramma Horizon Europa 2023-2024: 37 onderwerpen met een totale begroting van 320 miljoen EUR.

⁶⁹ <https://prima-med.org/>.

aangenomen pact voor het Middellandse Zeegebied⁷⁰ een kans om de wetenschappelijke samenwerking opnieuw vorm te geven door gezamenlijke mediterrane O&I-hubs op te richten, de mobiliteit van onderzoekers te bevorderen, de oprichting van een centrum voor wetenschapsdiplomatie te ondersteunen en acties op het gebied van de blauwe economie te bevorderen. Dit volgde op de vaststelling van de gezamenlijke mededeling over de strategische aanpak van de Europese Unie voor het Zwarte-Zeegebied in mei 2025⁷¹.

5.2. De samenwerking met geïndustrialiseerde derde landen en opkomende economieën intensiveren

Tot januari 2025 maakten de betrekkingen met de Verenigde Staten op het gebied van onderzoek en innovatie een positieve ontwikkeling door met meer samenwerking op verschillende gebieden, de succesvolle verlenging van de overeenkomst inzake wetenschap en technologie tussen de EU en de VS, de ondertekening van een gezamenlijke verklaring waarin een alomvattende samenwerkingsagenda voor O&I wordt vastgesteld en een aanzienlijke deelname van Amerikaanse entiteiten aan Horizon Europa. De koerswijziging in het wetenschapsbeleid van de nieuwe Amerikaanse regering, waarbij uitgaven voor onderzoek op de belangrijkste prioritaire gebieden van de EU, zoals klimaat, milieu, schone energie of infectieziekten, minder prioriteit krijgen en de VS zich terugtrekken uit verschillende multilaterale O&I-initiatieven, heeft de trans-Atlantische dialoog en samenwerking op het gebied van O&I onder druk gezet. Om de belangen van de EU te beschermen, zijn in het kader van Horizon Europa acties ontwikkeld om de EU-steun voor multilaterale samenwerkingsplatforms te versterken, met name op het gebied van oceaanobservatie, klimaat en datasoevereiniteit. Wat datasets betreft, omvatten de acties: i) de ontwikkeling van kaders voor datasoevereiniteit, ii) een robuust risicobeheer voor de toegang tot kritieke gegevens, en iii) nationale financiering benutten om de toegang tot kostenintensieve digitale diensten te ondersteunen. Aangezien de VS een natuurlijke partner van de EU op het gebied van O&I blijven, streeft de EU ernaar om de communicatiekanalen met federale gesprekspartners op het gebied van O&I in de VS open te houden om gedeelde prioriteiten opnieuw te beoordelen en de samenwerking een nieuwe impuls te geven.

Wat China betreft, is er nog steeds geen vooruitgang geboekt bij de besprekingen over de gezamenlijke routekaart voor de toekomst van de samenwerking tussen de EU en China op het gebied van wetenschap, technologie en innovatie, met name wat innovatiegerelateerde randvoorwaarden betreft⁷², terwijl er aanzienlijke vooruitgang is geboekt met betrekking tot de randvoorwaarden voor samenwerking op het gebied van onderzoek⁷³. De O&I-samenwerking tussen de EU en China was gericht op twee vlaggenschipinitiatieven op het gebied van onderzoek inzake voedsel, landbouw en biotechnologie en inzake

⁷⁰ JOIN(2025) 26 final.

⁷¹ JOIN(2025) 135 final.

⁷² Deze omvatten intellectuele-eigendomsrechten, prenormatief onderzoek, conformiteitsbeoordeling en normalisatie, toegang tot overheidsopdrachten, en eerlijke en transparante regelgevingskaders.

⁷³ Deze omvatten open wetenschap, onderzoeksethiek en -integriteit, mobiliteit van onderzoekers en gendergelijkheid in onderzoek en innovatie.

klimaatverandering en biodiversiteit, waarbij samenwerking van wederzijds voordeel is⁷⁴. Gezien het bovenstaande en de grote bezorgdheid over het gebruik van in het kader van Horizon Europa gegenereerde intellectuele eigendom kunnen Chinese entiteiten echter niet langer aan de innovatieacties van het programma deelnemen⁷⁵. De Commissie heeft de coördinatie-inspanningen met de lidstaten opgevoerd om de benaderingen via het O&I-kennisnetwerk van de EU over China op elkaar af te stemmen en heeft meer dan 13 miljoen EUR geïnvesteerd in uitgebreidere kennis over het hedendaagse China op gebieden als politiek, samenleving, economie en handel, wetenschap en technologie, en klimaat.

Gezien de zeer sterke capaciteit van de Republiek Korea op het gebied van wetenschap, technologie en innovatie heeft de associatie van de Republiek Korea met Horizon Europa in 2025 een overvloed aan mogelijkheden ontsloten voor bredere en meer systematische O&I-samenwerking op gebieden zoals digitale technologieën, nanotechnologieën of satellietnavigatie, alsook onderzoek op het gebied van schone energie, klimaat, oceaan en milieu, en gezondheid. Hetzelfde wordt verwacht voor Japan na de succesvolle afronding van de onderhandelingen over de deelname van Japan aan programma's van de Unie en associatie met Horizon Europa, naast de lopende samenwerking op het gebied van geavanceerde materialen. De associatie van Nieuw-Zeeland met Horizon Europa heeft ertoe geleid dat het aantal ondertekende subsidieovereenkomsten tussen 2022 en 2024 bijna is verdrievoudigd.

Op 3 juli 2024 werd de overeenkomst ondertekend om Canada te associëren met pijler II van Horizon Europa, waardoor Canadese onderzoekers en organisaties op gelijke voet met hun tegenhangers in de EU aan dit deel van het programma kunnen deelnemen. Dit heeft al geresulteerd in meer dan 100 Canadese deelnames aan Horizon Europa-projecten. Dit cijfer zal naar verwachting aanzienlijk stijgen, aangezien veel projectvoorstellen met Canadese deelname worden geëvalueerd of zich in de voorbereidingsfase van de subsidieovereenkomst bevinden.

De samenwerking met India is in een stroomversnelling geraakt met de oprichting van de Handels- en Technologieraad EU-India⁷⁶, die zich zal concentreren op digitale, groene en schone-energie-technologieën. Tijdens de tweede ministeriële bijeenkomst van de Handels- en Technologieraad EU-India in New Delhi in februari 2025 werd overeenstemming bereikt over verdere technologische samenwerking met gezamenlijke financiële investeringen in gezamenlijk onderzoek naar mariene verontreiniging, de omzetting van afval in hernieuwbare waterstof en batterijrecyclingtechnologieën voor elektrische voertuigen. Er zal ook meer nadruk worden gelegd op het mogelijk maken van samenwerking tussen Indiase en EU-start-ups. In de gezamenlijke mededeling over een nieuwe strategische agenda EU-India worden technologie en innovatie aangemerkt als een centrale pijler van de toekomstige samenwerking tussen de EU en India⁷⁷. De bilaterale overeenkomst inzake wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen de EU en India is verlengd tot 2030.

⁷⁴Het werkprogramma 2023-2024 van Horizon Europa omvatte zeven acties met een totale begroting van 86 miljoen EUR, medegefinancierd door de EU en China.

⁷⁵Innovatieacties zijn acties met een hoog technologisch ontwikkelingsniveau en dicht bij de markt.

⁷⁶https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/IP_23_596.

⁷⁷JOIN(2025) 50 final.

De betrekkingen met Brazilië zijn bijzonder sterk op het gebied van technologieën voor de groene transitie, zoals geïntegreerde bioraffinaderijen en zonne-energietechnologieën, alsook op het gebied van biodiversiteit, marien onderzoek, ecosysteem-/natuurgebaseerde benaderingen van duurzame steden, duurzaamheid en gezondheid. De Commissie heeft bijgedragen aan de agenda voor het Braziliaanse voorzitterschap van de G20 en bijgedragen tot de goedkeuring van de G20-strategie ter bevordering van samenwerking op het gebied van open innovatie, de G20-aanbevelingen inzake diversiteit, rechtvaardigheid, inclusie en toegankelijkheid op het gebied van wetenschap, technologie en innovatie, en de tien leidende beginselen van het wereldwijde initiatief inzake bio-economie.

De versterkte betrekkingen tussen de EU en Zuid-Afrika komen tot uiting in het resultaat van de top van 2025 en de start van het eerste partnerschap voor schone handel en investeringen, alsook in de uitstekende deelname van Zuid-Afrika aan Horizon Europa, dat het belangrijkste Afrikaanse land is wat het subsidievolume en het aantal projecten betreft. Zuid-Afrika speelt een leidende rol bij de uitvoering van de AU/EU-innovatieagenda door medefinanciering van verschillende samenwerkingsinitiatieven op het gebied van O&I, zoals het gezamenlijk partnerschap LEAP-SE voor onderzoek en innovatie op lange termijn tussen de AU en de EU inzake duurzame energie. De EU heeft in 2025 zeer nauw samengewerkt met het Zuid-Afrikaanse voorzitterschap van de G20, ter ondersteuning van de goedkeuring van de G20-aanbevelingen voor wetenschappelijke engagement.

5.3. Verdieping van de EU-partnerschappen met Afrika, Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, en Zuidoost-Azië

De Commissie heeft haar toezegging gestand gedaan om de steun voor samenwerking op het gebied van onderzoek en innovatie met Afrika te vergroten door in 2023 samen met de Commissie en de lidstaten van de Afrikaanse Unie de AU/EU-innovatieagenda te ontwikkelen en aan te nemen. De AU/EU-innovatieagenda stelt een nieuw kader vast voor de toepassing van onderzoeksresultaten die gericht zijn op de volksgezondheid en de groene en de digitale transitie om banen en groei te ondersteunen door technologie en expertise te delen⁷⁸. De Afrika-initiatieven in het kader van Horizon Europa hebben de samenwerking tussen onderzoekers uit beide regio's met gemiddeld 40 % per jaar uitgebreid⁷⁹. Het AU-EU-partnerschap voor onderzoek en innovatie inzake voedsel- en voedingszekerheid en duurzame landbouw brengt meer dan 70 onderzoeksfinanciers uit Afrika en Europa samen. In het kader van het Global Gateway-investeringspakket Afrika-Europa wordt het "Afrika-EU-ruimtepartnerschapsprogramma" ondersteund door een investering van 100 miljoen EUR, die gericht is op de ontwikkeling van ruimtevaartdiensten ter bevordering van met name het gebruik van Copernicus om vroegtijdige-waarschuwingssystemen voor kennis over gevaarlijk weer en klimaatverandering te verbeteren, de institutionele samenwerking tussen de EU en Afrika te versterken en de capaciteiten van de ruimtevaartindustrie te ondersteunen. Het programma inzake de regionale kenniscentra voor de groene transitie is een programma van 80 miljoen EUR dat gericht is op het ondersteunen van kennisopbouw en -beheer door middel

⁷⁸ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-07/ec_rtd_au-eu-innovation-agenda-final-version.pdf.

⁷⁹ Werkprogramma Horizon Europa 2023-2024: 30 onderwerpen met een totale begroting van 300 miljoen EUR.

van betere gegevensproductie, -toegang en -uitwisseling. Voortbouwend op de proeffase van het Afrikaanse onderzoeksinitiatief voor wetenschappelijke excellentie (African Research Initiative for Scientific Excellence — ARISE) dat door de Afrikaanse Academie van Wetenschappen wordt uitgevoerd, is soortgelijke steun van 25 miljoen EUR aangekondigd voor een tweede fase, waardoor aanvullende toezeggingen van de AU-lidstaten in gang zijn gezet. Ter gelegenheid van de 15e verjaardag van de beleidsdialoog op hoog niveau tussen de AU en de EU over wetenschap, technologie en innovatie werd in oktober 2025 een reeks evenementen georganiseerd, waaronder een workshop over AI in wetenschap in samenwerking tussen Afrika en Europa, de dialoog tussen de AU en de EU over wetenschapsdiplomatie, een innovatiebeurs die in partnerschap met de Unie voor het Middellandse Zeegebied werd georganiseerd, en de vergadering van hoge ambtenaren van de AU en de EU over O&I.

De samenwerking met de Gemeenschap van Latijns-Amerikaanse en Caribische Staten (Celac) heeft een nieuw elan gekregen met de eerste ministeriële bijeenkomst EU-Celac over O&I die in september 2025 in Brussel heeft plaatsgevonden. Tijdens deze vergadering hebben de ministers van de EU en Celac hun goedkeuring gehecht aan een ministeriële verklaring en een nieuwe agenda voor samenwerking tussen de EU en Celac op het gebied van O&I, waarbij drie werkgroepen zijn opgericht op het gebied van i) gezondheid, ii) klimaatverandering, milieuduurzaamheid en energietransitie, en iii) AI in de wetenschap, ter aanvulling van de bestaande werkgroep onderzoeksinfrastructuur. Elke groep zal operationele routekaarten ontwikkelen waarin prioriteiten, activiteiten en resultaten voor de biregionale samenwerking op het prioritaire gebied in kwestie zijn vastgesteld. Het EU-LAC-initiatief voor samenwerking op het gebied van innovatie werd in oktober 2023 gelanceerd om een netwerk van bestaande starterscentra en accelerators op te zetten en operationeel te maken, en om de aanwezigheid van EU-lidstaten op het gebied van innovatie in de LAC-regio te structureren. In het Caribisch gebied werd een Global Gateway-investeringsagenda (GGIA) voor sargassum gelanceerd, waardoor de ontwikkelingssamenwerking van de EU een O&I-dimensie kreeg.

Het concurrentievermogen en de veiligheid van de EU hangen nauw samen met de Associatie van Zuidoost-Aziatische Staten (Asean), waardoor de EU haar O&I-samenwerking met de regio moet versterken. De samenwerking is gericht op groene technologieën, digitale transformatie, innovaties in de gezondheidszorg en het delen van ervaringen met regionale integratie (onderzoeksinfrastructuren, mobiliteit van talent, technologieoverdracht). In de dialoog tussen de Asean en de EU over wetenschap, technologie en innovatie zijn nog andere samenwerkingsgebieden vastgesteld: innovatie/start-ups, wetenschapsdiplomatie en gendergelijkheid in O&I.

6. CONCLUSIES

Sinds de vaststelling van de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie in 2021 zijn er grote onvoorziene externe ontwikkelingen geweest, zoals de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne, het escalerende conflict in het Midden-Oosten, fundamentele veranderingen in het beleid van de VS op het gebied van wetenschap, klimaatverandering, milieu en gezondheid,

en een aardverschuiving in de toepassing van baanbrekende technologieën zoals AI. Deze ontwikkelingen hebben ingrijpende gevolgen voor het mondiale O&I-landschap en vereisen dat de EU veel assertiever wordt bij het verdedigen van haar politieke en economische belangen en het wereldwijd uitdragen van haar waarden. Het is van cruciaal belang voor de ambitie van de EU om het beste wetenschappelijke talent aan te trekken, ondersteund door het initiatief “Kies Europa voor wetenschap”, dat de EU baken is voor academische vrijheid en vrijheid van wetenschappelijk onderzoek en gendergelijkheid.

De EU heeft op deze uitdagingen gereageerd, bijvoorbeeld door de aanbeveling van de Raad over het verbeteren van de onderzoeksveiligheid aan te nemen, een Europees kader voor wetenschapsdiplomatie te ontwikkelen, de multilaterale dialoog over beginselen en waarden in internationale O&I-samenwerking tot stand te brengen en belangrijke mondiale partners bij het Horizon Europa-programma te betrekken, en tegelijkertijd een gelijk speelveld en wederkerigheid tot stand te brengen, met name met China. De EU blijft zich inzetten voor de Europese Green Deal en de prioriteiten zijn verschoven naar de schone transitie en de versterking van het concurrentievermogen van de EU, met de nadruk ook op defensie en tweërlei gebruik.

Om O&I centraal te stellen in het concurrentievermogen van de EU, moet het ook centraal worden gesteld in het externe optreden van de EU. De EU moet voorbeeldig leiderschap tonen bij het gebruik van O&I voor het nastreven van vrede en multilateralisme en voor het bereiken van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de VN voor 2030, onder meer door klimaatverandering en biodiversiteitsverlies te bestrijden. In deze nieuwe context blijven de beginselen van openheid en veiligheid, zoals in de totaalaanpak voor onderzoek en innovatie, belangrijk. Op sommige gebieden zijn verdere ontwikkelingen en aanpassingen nodig. Daarbij gaat het onder meer om gebieden die verband houden met het tot stand brengen van een gelijk speelveld en wederkerigheid in internationale O&I-samenwerking, rekening houdend met thematische prioriteiten zoals concurrentievermogen en een sterkere nadruk op start-ups en scale-ups, alsook om veranderende geografische prioriteiten. Dit is van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat de EU haar belangen verdedigt en voorop blijft lopen op het gebied van O&I, en tegelijkertijd een betrouwbare partner is waarop de rest van de wereld kan rekenen.